

Läsnyckel

Bli klok på: Djurens värld

Författare: Antonio Fischetti

Illustratör: Cléo Germain

Översättare: Johanna Brock

Visst vill du bli klok på djur? I den här boken får du lära dig en massa rolig och spännande fakta om hur djur lever. I slutet av boken finns ett quiz där du kan testa dina kunskaper! Boken passar läsare från 7 år. Den är på Hegas-nivå fem och innehåller därför några svåra ord per sida och har ett språk som närmar sig vanliga bok-texter. Boken finns också på CD.

Innan du läser

Att "bli klok på" något – vad betyder det? Diskutera med en kompis!

Vilka djur är du nyfiken på?

Vilka djur ser du på bokens framsida och baksida?

Vad gör hjortarna på baksidan av boken, tror du, och varför?

Ha gärna papper och penna till hands när du läser, så att du kan skriva upp de ord som du kanske inte förstår och anteckna sådant du blir nyfiken på att ta reda på mer om.

Medan du läser

1. Tycker djur om att leva ensamma?

Visst vore det häftigt att få stå mitt i en flock pingviner och känna värmen stråla emot en från deras skyddande kroppar. Skulle du välja den upplevelsen framför att känna värmen på en solig strand? Varför/Varför inte? Vilken temperatur vill du helst ha i luften? Vilken årstid trivs du bäst med? Varför just den?

Det finns djur som lever ensamma nästan hela tiden, och så finns det djur som lever i grupp året runt. Djur gillar olika, precis som vi människor. Hur gillar du att leva – vill du helst vara mestadels ensam eller helst tillsammans med många andra? Eller någonstans mitt emellan? Varför är det så, tror du? Varför vill vissa människor helst vara ensamma medan andra trivs bäst i grupp? Är det som med djuren – att de känner behov av hjälp och skydd –

eller kan det finnas andra anledningar, tänker du? Vilka då i så fall? Diskutera gärna med en kompis! Det är spännande att försöka förstå hur andra är och fungerar!

2. Klarar sig djur bättre när de lever i grupp?

Här finns några svåra ord – vad betyder *stim*, och *savann*? Ta reda på det, om du inte redan vet!

Har du hört något djurs varnings-signal, någon gång? Fåglar kanske är de djur vi människor oftast hör varna, men kanske tänker man inte på att de slår larm ibland när de låter? Ge dig ut i naturen och se om du kan höra skillnad på när fåglarna sjunger och när de varnar för att de tror att det är något farligt i närheten! Ta med dig en kompis och/eller någon vuxen, så att ni inte behöver vara rädda för att gå vilse!

3. Äter man mer när man är fler?

Tänker du på att hönorna har en inbyggd tillit* till att alla hjälps åt med att hitta mat? Hur gör människor i samma situation? Olika, kanske du tänker, men hur gör du? Tänk dig att du hittar världens bästa kantarellställe – skulle du då ropa högt för att andra skulle hitta dit också, eller skulle du plocka all svamp själv? Tänker du att andra tipsar dig om bra smultronställen, om du själv delar med dig av dina tips? Varför tänker du så?

*tillit betyder att lita på någon annan.

4. Hjälper olika arter varandra?

Vad tror du – finns det en fågel som är krokodilens tandläkare? Kan man tänka sig att fågeln skulle kunna hjälpa något mer/annat djur? Vilket/Vilka då i så fall, tror du?

Vet du vad en havsanemon är? Prova att söka efter bilder på dessa djur på till exempel Google. De kallas ibland sjörosor eller havsrosor. Varför då, tror du? Sök på "anemon" så hittar du nog svaret! Smeknamnen "sjörosor" och "havsrosor" låter ju som de på en växt, vet du skillnaden mellan växt och djur? Diskutera i grupp och försök sedan ta reda på vad som skiljer djur och växter åt!

Vet du hur gökens ägg ser ut? Ta reda på det så får du lära dig något riktigt häftigt!

5. Varför finns det ledardjur?

Ta reda på hur ledarskapet ser ut hos ditt favoritdjur – är det honorna eller hanarna som bestämmer? Är det yngre eller äldre djur? De starkare eller de smartare? Jämför med gorillor och elefanter, som du just lärt dig om.

Hur är en bra ledare när det gäller arten människa? Vilken ledare skulle du helst ha – en smart person, eller en snabb, eller kanske en rolig? Hur skulle du själv vara, om du skulle leda en grupp? Beror det på gruppen? Föreställ dig att du ska leda en grupp jämnåriga genom ett äventyr i skogen, hur tror du att det är bäst att vara då? Om du ska leda en sångkör – hur är du bäst som ledare då, tänker du? Tänk ut några fler situationer när det kan

behövas någon som leder en grupp och fundera på hur en ledare för de olika grupperna ska vara för att det ska bli så bra som möjligt. Fundera gärna tillsammans med en kompis!

6. Tar djur hand om sina ungar?

Vilket djurdagis skulle du helst jobba på?

Vilka djur, tror du, skulle vara svårast att passa? Och vilka skulle vara lättast?

7. Kan djur bli kära i varandra?

Har du sett hur fåglar gör när de uppvaktar varandra? En del har ganska häftiga danser och vackra fjädrar som de visar upp för att imponera på varandra. Titta på någon/några av de här klippen:

BBC Planet Earth - Birds of Paradise mating dance

<https://www.youtube.com/watch?v=W7QZnwKqopo>

Weird & Wonderful Dancing Birds Compilation (Part 1)

<https://www.youtube.com/watch?v=wTcfDCjBqV0>

The Dancing Birds

<https://www.youtube.com/watch?v=Yg7vPoLAmW4>

8. Är hanen en bra pappa?

De där ödlorna, som klarar sig utan hanar, varför tror du att det finns hanar av den arten? Kan de behövas av någon annan anledning, tror du? Vilken skulle det kunna vara i så fall?

Det finns fler djur som kan få barn utan att ha träffat en partner. Fenomenet kallas ibland för jungfrufödelse. (Partenogenes är det vetenskapliga namnet). Här hittar du fler spännande exempel på detta: <https://fof.se/textruta/jungfrufodsel-bade-med-och-utan-rygggrad>

9. Hur pratar djuren med varandra?

Har du tänkt på att du kan kommunicera utan att prata? Försök att "prata" med en kompis utan att prata – använd ditt kroppsspråk och försök förmedla att du är hungrig, trött, ledsen, uppspelt, rädd, och kanske några andra känslor du kommer på själv. Se hur många kompiserna förstår och byt sedan roll, så att du försöker förstå vad din kompis "säger"/förmedlar med sitt kroppsspråk.

10. Varför sjunger fåglarna?

Har du hört en kronhjort bröla någon gång? Det är en häftig upplevelse! De hörs på långt håll och håller på hela nätterna under september månad. Ta chansen att lyssna på djuren som liknas vid "nordens lejon" – eftersom deras läte hörs lika långt som ett lejons rytande.

Här finns lite information och tips om hur du bäst lyckas med att få höra kronhjortsbröl:

<https://jagareforbundet.se/aktuellt/press2/pressmeddelanden/2017/09/lyssna-pa-kronhjortsbröl-till-helgen/>

Om det inte är september när du läser det här kan du alltid börja med att lyssna på YouTube eller på <http://jaktplay.se/video/kronhjortsbrol-maktig-med-sina-21-taggar/> - men det är en mycket häftigare upplevelse att höra brölet på riktigt ute i naturen så ge dig ut så snart du har chansen!

11. Bor djur alltid på ett och samma ställe?

Om du är osäker på vad revir betyder – slå upp det i en ordbok eller på svenska.se Har människor revir, tänker du? Hur ser de i så fall ut? Diskutera med en kompis! Varför är revir viktigt för de djur som lever i grupp men inte för andra, tror du?

12. Varför har myrorna en drottning?

Varför heter myrornas "mamma" *drottning*? På vilket sätt är hon en drottning, tänker du? Är myrdrottningen och Sveriges drottning lika på något sätt? Hur då i så fall? Hur fick myrdrottningen sitt namn, tror du?

Prata med en biodlare och lär dig mer om bin och hur honung görs! Om du inte har någon biodlare i närheten kan du låna böcker om bin på biblioteket och lära dig mer.

Var finns termiterna? Har du sett några? Ett nio meter högt bo borde man ju inte kunna missa! Se om du kan hitta något sådant på bild genom att googla på "termitbo"! Visst är det imponerande byggen?! Ta reda på var i världen sådana finns!

Quiz

Gör nu djur-quizet på sidan 26–28 (svaren hittar du på sidan 29)! Utmana en kompis och se hur många rätt ni får!

Efter läsningen

Vad tyckte du om den här boken? Var det en bra faktabok? Annorlunda? Spännande? Rolig? Var det något du tyckte var extra intressant att få veta? Vad då i så fall? Var det något du blev nyfiken på att ta reda på mer om? Vad var det?

Om du skulle berätta för en kompis om något du lärt dig genom att läsa den här boken, vad skulle du säga då?

*

Välj ut ett djur som du skulle vilja lära dig mer om. Låna en eller flera böcker på biblioteket, som handlar om djuret du valt. Tänk på allt du läst om i den här boken och fundera på hur ditt valda djur är jämfört med andra. Är det till exempel en som lever ensam eller ett flockdjur? Hur kommunicerar (pratar) djuret med andra djur (både av samma art och av andra arter)? Hur ser familjen ut? Hur gör den med sina ungar och sin partner om den har någon? Flyttar din djurart eller stannar de helst på samma plats?

*

Vilket djur skulle du vilja vara om du fick välja fritt? Varför just det djuret? Är det djuret likt dig på något sätt i sitt sätt att leva och vara? Hur då i så fall? Prata gärna med en kompis och berätta för varandra om era favoritdjur. Måla varsin bild av era favoritdjur! På biblioteket hittar ni böcker med bilder på djur – om ni behöver för att rita av!

*

Titta på en naturfilm om djur! Du hittar filmer på till exempel biblioteket och på SVT Play (<https://www.svtplay.se/genre/djur-och-natur>). Se om du känner igen det du lärt dig genom att läsa boken, när du ser på filmen! Lärde du dig något nytt?

Gör en rolig porträtt-bok om ett djur som du lärt dig om! Gör såhär: Vik ett A4-blad en gång, så att det blir som en liten bok (eller ett litet häfte). På förstasidan ritas du en bild av djuret du valt. På insidan skriver du det viktigaste, mest intressanta och roligaste du lärt dig om djuret. Skriv sedan gärna en liten berättelse där ditt djur har huvudrollen. Till exempel såhär:

Framsida:
Kronhjorten.

[bild på en hjort]

Insida:

Kronhjorten är ett stort djur där hanarna kan få horn som är en meter höga. Hjorten brölar så att det hörs flera kilometer. Därför kallas den ibland för "Nordens lejon". Den brölar som mest i mitten på september. Den brölar för att locka på honor.

Hanen kallas hjort. Honan kallas hind. Barnet kallas kalv.

Osv.

Berättelse:

Nu ska jag berätta om när min granne cyklade i diket för att en hjort brölade precis intill vägen där hon kom cyklande... osv.

Använd fler vikta A4-blad om du behöver. Visa gärna boken för en kompis och läs den högt för någon eller för klassen om du vill.

*

Djur kommunicerar med lukter, färger, ljud och kroppsspråk. Om du tänker efter gör du nog också det. Fundera på vilka färger du tycker är glada och ledsna. Gör en teckning med glada färger, och en med ledsna. De behöver inte föreställa något utan använd bara färgerna på det sätt som känns rätt för att förmedla känslan. Be en kompis titta på dem och se om hen kan avgöra vilken som är din glad-teckning. Be din kompis göra samma uppgift, och se om du kan säga vilken känsla din kompis teckning vill förmedla.

När det gäller ljud känner du kanske till orden "moll" och "dur"? (Om inte – ta reda på vad de betyder. Du kan till exempel fråga din lärare.) Lyssna på några olika musikstycken och försök avgöra om de låter glatt, eller vilka känslor de ger den som lyssnar? Lyssna gärna tillsammans i en grupp och gör en känslökarta på ett stort papper där ni skriver upp allas känslor som kommit upp under lyssningen.

*

Tyckte du om den här boken? Det finns fler böcker i samma serie. Du hittar dem på Hegas hemsida!

*

Hegas arbetsmaterial kallar vi Läsnycklar – med fokus på samtal och bearbetning. Vi vill att böckerna ska räcka länge och att läsaren ska aktiveras på olika sätt och på olika plan. Ibland fokuserar Läsnyckeln mest på innehållet, ibland mer på genren, språket eller formen, det beror på vilken titel det gäller.

Välj ut frågor och uppgifter utefter vad som passar din klass/barngrupp. Jobbar du med yngre barn får förstås skriv-uppgifter förvandlas till något annat. Uppgifterna kan användas individuellt eller gemensamt i t ex boksamtal. Antingen jobbar ni med dem under läsningens gång, eller efteråt. Svaren på de flesta frågorna finns i texten – det finns inget facit i den här Läsnyckeln.

Mycket läsnöje!